WASHINGTON IRVING
(1783—1859)

AVENTURA UNUI STUDENT GERMAN

Traducere de VERONICA PORUMBACU

Într-o noapte vijelioasă, în vremea furtunoasă a Revoluţiei franceze, un tânăr german se înapoia spre locuinţa sa, la o oră târzie, prin vechile cartiere ale Parisului. Fulgerele străluceau şi bubuiturile surde ale tunetului răsunau pe străzile pustii. Dar se cuvine să vă spun, înainte de toate, câteva cuvinte despre acest tânăr german.

Gottfried Wolfgang era un tânăr de familie bună. Studiase la Göttingen câtăva vreme, dar, visător şi entuziast din fire, se aventurase curând printre acele doctrine îndrăzneţe şi adânc speculative care i-au dus de atâtea ori la rătăciri pe studenţii germani. Viaţa sa retrasă, hărnicia sa deosebită şi natura ciudată a studiilor îi puseseră la grea încercare trupul şi spiritul. Sănătatea o avea slabă, iar închipuirea, bolnăvicioasă. Se cufunda în speculaţii abstracte asupra esenţei spiritului, ajungând a-şi clădi, ca şi Swedenborg, o lume imaginară, mai presus de a sa proprie. Se întărise, nu ştiu cum, în credinţa că o influenţă răufăcătoare se exercita asupra lui şi că un duh rău încerca să-l prindă în laţ şi să-l ducă la pierzanie sigură. Acest gând, frământându-i firea întunecată, avea asupra lui efectul cel mai supărător: îl făcea sperios şi pesimist; prietenii lui, dându-şi seama că suferea de-o boală mintală, hotărâră că leacul cel mai bun ar fi o schimbare a mediului; îl trimiseră deci să-şi termine studiile în mijlocul splendorii şi veseliei Parisului.

Wolfgang sosi la Paris la începutul Revoluţiei. În primele clipe, delirul popular îi cuceri spiritul entuziast şi deveni un pasionat al teoriilor politice şi filosofice ale epocii; dar scenele sângeroase ce aveau să urmeze îi zguduiră firea simţitoare, îl dezgustară de societate

și de lume, făcându-l, mai mult ca oricând, să ducă o viață de schimnic. Se retrase într-un apartament izolat din fieful studenților, în Cartierul Latin. Și acolo, pe-o uliță întunecoasă, nu departe de zidurile austere ale Sorbonei, își continua speculațiile favorite. I se întâmpla să petreacă ceasuri întregi în marile biblioteci pariziene, aceste catacombe ale autorilor dispăruți, scotocind prin vechi depozite prăfuite spre a-și astâmpăra foamea bolnăvicioasă. Era întrucâtva un fel de vampir care se nutrea cu carnea literaturii moarte.

Singuratic și schimnic prin natură, Wolfgang avea totuși un temperament foarte aprins, care se cheltui, o vreme, numai în propria sa imaginație. Era prea sfios și prea necunoscător al lucrurilor de pe lumea asta spre a face avansuri sexului slab; dar admira cu patimă frumusețea feminină, și foarte adesea, în odaia sa retrasă, începea să viseze la formele și chipurile întâlnite; iar închipuirea i le îmbogățea cu farmece și desăvârșiri ce depășeau cu mult realitatea.

Când spiritul său se ațâța și se exalta în acest chip, mereu îi revenea același vis, care producea asupra lui un efect extraordinar. Chipul feminin care-i apărea era de-o frumusețe transcendentă și impresia produsă era atât de puternică încât nu se mai putea dezbăra de el. Chipul îl obseda atât ziua cât și noaptea, în vis. Tânărul ajunse să se îndrăgostească pătimaș de această figură ireală de vis. Sentimentul dobândi o asemenea însemnătate în viața lui și dură atât de mult timp încât deveni una din ideile fixe care obsedează spiritele oamenilor melancolici și care trec câteodată drept nebunie. Acesta era Gottfried Wolfgang, și aceasta era starea sa în momentul când începe povestirea de față. El se întorcea așadar acasă, pe o noapte furtunoasă, pe vechile și întunecoasele străzi ale celui mai vechi cartier al Parisului, Marais. Bubuiturile surde ale tunetului făceau să se cutremure ulițele înguste și casele înalte. Ajunse în place de Grève, unde aveau loc execuțiile publice. Fulgerele scăpărau deasupra turnurilor înalte ale vechiului palat al Primăriei și își aruncau luminile nesigure asupra pieței. Se dădu înapoi îngrozit, când se pomeni deodată drept lângă ghilotină. Chiar în ziua aceea fusese din plin folosită și se înălța acolo, în sinistra ei măreție, în inima orașului tăcut și adormit.

Wolfgang simți că i se face greață și, înfiorat, se depărtă de mașina cumplită, când zări, lângă treptele ce duceau spre eșafod, o siluetă ghemuită. Mai multe fulgere puternice scăpărară și-i îngăduiră s-o vadă mai bine. Era o femeie îmbrăcată în negru; ședea pe una din

ultimele trepte ale eşafodului, cu trunchiul plecat înainte, cu faţa între genunchi, iar părul ei bogat, despletit, se târa pe pământ, şiroind de ploaia ce turna cu găleata. Wolfgang rămase înmărmurit. Era ceva înspăimântător în acest solitar monument al durerii. Femeia părea să facă parte din înalta societate. În acele vremuri de frământări îi era prea binecunoscut că multe capete frumoase, obişnuite odinioară cu dulceaţa pernelor de puf, nu mai ştiau unde să-şi afle un loc de odihnă. Fără îndoială, era vreo văduvă nenorocită; groaznicul cuţit o adusese la disperare într-o singură clipă şi ea stătea acolo, deprimată, cu inima frântă, în marginea unei existenţe din care i se smulsese şi aruncase în veşnicie tot ce-i era mai drag.

Tânărul se apropie şi i se adresă pe-un ton de adâncă compătimire. Femeia înălţă capul şi-l privi cu un aer rătăcit. Spre marea uimire a lui Wolfgang, el văzu atunci, la lumina vie a fulgerelor, chipul ce revenea în toate visurile sale: livid şi deznădăjduit, şi totuşi de-o frumuseţe răpitoare.

Bântuit de sentimente violente şi contradictorii, i se adresă din nou, tremurând. Se arătă mirat că o găseşte stând aşa, la o oră atât de târzie din noapte, expusă furiei unei asemenea furtuni şi se oferi s-o conducă la prietenii ei. Cu un gest semnificativ, ea îi arătă ghilotina.

— Nu mai am niciun prieten pe lume, zise.

— Dar locuinţă aveţi? întrebă Wolfgang.

— Da… în mormânt!

Inima studentului se strânse la aceste cuvinte.

— Dacă un străin, zise el, poate îndrăzni să vă facă o propunere fără a risca să fie rău înţeles, mi-aş îngădui să vă ofer umila mea locuinţă drept adăpost şi pe mine însumi ca prieten devotat. Nici eu n-am prieteni la Paris, nefiind din ţară, ci străin; dar dacă viaţa mea vă poate fi de vreun folos, vă stau la dispoziţie şi mi-o voi jertfi ca să vă apăr de orice rău sau jignire.

Gravitatea şi zelul comportării tânărului îşi produse efectul. Accentul lui străin, de asemenea, grăia în favoarea lui, deosebindu-l de mulţimea banală a parizienilor. Mai mult, adevăratul entuziasm posedă o elocinţă pe care nu o poţi respinge. Necunoscuta deznădăjduită acceptă implicit ocrotirea studentului.

El o ajută, în mersul ei şovăitor, să treacă Pont-neuf şi piaţa unde fusese răsturnată de populaţie statuia lui Henric al IV-lea. Furtuna se potolise, se auzeau doar nişte tunete depărtate. Tot Parisul

se odihnea, vulcanul de patimi omenești dormita pentru un timp, strângând forțe noi pentru erupția de a doua zi.

Studentul o conduse pe protejata sa prin vechile ulicioare ale Cartierului Latin, merse de-a lungul zidurilor întunecate ale Sorbonei și ajunse în sărăcăciosul hotel unde-și avea locuința. Bătrânul portar, care le deschise, se arătă oarecum surprins văzându-l pe melancolicul Wolfgang însoțit de-o femeie.

Deschizând ușa, studentul roși pentru întâia dată de sărăcia și banalitatea locuinței sale. Ea se compunea dintr-o singură odaie, un salon de modă veche, împodobit cu reliefuri grele și mobilat extravagant, cu rămășițele unei foste splendori; era în adevăr una din acele vile situate aproape de Luxembourg, care aparțineau odinioară nobilimii. Încăperea era înțesată de cărți, de hârțoage și de tot ce populează existența unui student; un pat se afla în colț într-un fel de alcov.

Când se aduse o lampă și Wolfgang avu deplin răgaz s-o contemple pe necunoscută, se simți și mai fermecat de frumusețea ei. Fața îi era palidă, dar de-un alb orbitor, pus în valoare de bogăția pletelor negre și dese care alcătuiau o aureolă. Ochii ei mari scânteiau, având în expresia lor ceva straniu și rătăcit. Pe cât se putea judeca, sub rochia neagră, formele-i erau de-o armonie perfectă. Întreaga-i făptură trăda noblețea, deși era îmbrăcată extrem de simplu. Din tot ce purta, singurul lucru care aducea oarecum a podoabă era o panglică lată neagră ce-i înconjura gâtul, prinsă cu o agrafă de diamante.

Studentul se simțea totuși oarecum stânjenit, neștiind ce anume să facă spre a primi cum se cuvine ființa părăsită pe care-o luase sub ocrotirea lui. Se gândi s-o lase pe ea în cameră și să se ducă să-și caute alt adăpost. Dar era atât de fascinat, spiritul și simțurile sale se aflau sub stăpânirea unui asemenea farmec încât nu putea pleca de lângă ea. Și atitudinea ei era acum surprinzătoare și ciudată. Parcă nu-și mai amintea de ghilotină; ai fi spus că durerea i se alinase. Atențiile studentului, care-i câștigaseră din primul moment încrederea, păreau să-i fi câștigat și inima. Era, în mod vădit, tot atât de pasionată, și pătimașii se înțeleg repede între ei.

Pradă acelei beții a momentului, Wolfgang îi declară iubirea sa. Îi povesti visul misterios și-i spuse cum pusese stăpânire pe inima lui încă înainte de-a o fi văzut. Adânc mișcată de povestire, ea-i mărturisi că se simțise atrasă către el de-o forță inexplicabilă. Era vremea

tuturor îndrăznelilor, şi în ce priveşte ideile, şi în ce priveşte faptele. Oamenii se eliberaseră de străvechile prejudecăţi şi de vechile superstiţii. Totul se petrecea acum sub sceptrul „zeiţei Raţiunii”. Şi din toată harababura Vechiului Regim, cele mai de prisos păreau spiritelor celor mai onorabile formele şi ceremoniile căsătoriei. La modă erau cum contractele sociale. Şi Wolfgang era prea bun teoretician spre a nu se face ecoul doctrinelor liberale ale epocii.

— De ce să ne despărţim? zise el. Inimile noastre bat la unison; în ochii raţiunii şi ai onoarei nu formăm decât o singură fiinţă. E oare nevoie de nişte formule fără nicio valoare pentru a înfăptui contopirea a două suflete?

Necunoscuta asculta cu emoţie; se vedea că şi ea primise luminile aceleiaşi şcoli.

— N-ai nici locuinţă, nici familie, continuă Wolfgang. Dă-mi voie să fiu eu totul pentru dumneata, sau mai curând să fim unul altuia totul. Dacă e nevoie de vreo formă, o vom îndeplini, voi fi al dumitale pentru totdeauna.

— Pentru totdeauna? îl întrebă cu gravitate necunoscuta.

— Pentru totdeauna şi pe vecie! răspunse el.

Străina apucă mâna ce i se întindea:

— Atunci sunt a dumitale, murmură ea. Şi căzu la pieptul tânărului.

În dimineaţa următoare, studentul îşi lăsă tânăra soţie să doarmă şi ieşi la prima oră să caute un apartament mai încăpător şi mai potrivit cu noua lui situaţie. La întoarcere, o găsi întinsă în pat, cu capul dat pe spate, acoperit de braţ. Îi vorbi, dar nu primi niciun răspuns. Apropiindu-se s-o trezească şi să-şi schimbe poziţia incomodă, îi luă mâna, dar mâna ei era rece şi neînsufleţită. Faţa îi era galbenă şi împietrită. Într-un cuvânt, nu mai era decât un cadavru.

Cuprins de oroare şi de spaimă, dădu alarma în toată casa. Se produse o zăpăceală grozavă. Fu chemată poliţia. Dar când ofiţerul de poliţie pătrunse în cameră, tresări la vederea cadavrului.

— Doamne, Dumnezeule! exclamă el, cum a ajuns femeia asta aici?

— O cunoaşteţi, deci? întrebă grabnic Wolfgang.

— Dacă o cunosc! spuse ofiţerul. A fost ghilotinată ieri.

El se apropie, desfăcu panglica neagră de la gâtul cadavrului şi capul căzu pe jos!

Studentul începu să urle, cuprins de delir:

— Demonul! Demonul a pus stăpânire pe mine!… Sunt pierdut pe veci.

Încercară să-l liniştească, dar în zadar. Îngrozitoarea lui convingere că un duh demoniac reînsufleţise cadavrul numai spre pierzania lui îl obseda mereu. Înnebuni şi muri într-o casă de nebuni.